

UKRAJNA

I. AZ ORSZÁG TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Általános információk

Hivatalos megnevezés	Ukrajna
Államforma	köztársaság
Főváros	Kijev
Terület	603 700 km ²
Népesség	45 962 ezer fő
Nemzetiségi megoszlás	ukrán (77,8%), orosz (17,3%), belorusz (0,6%), moldáv (0,5%), krími tatár (0,5%), bolgár (0,4%), magyar (0,3%), román (0,3%), lengyel (0,3%), egyéb (2%)
Vallási megoszlás	ortodox (Kijevi patriarkátus) (19%), ortodox (16%), ortodox (Moszkvai patriarkátus) (9%), görög katolikus (6%), önálló nemzeti ortodox (1,7%), valamint protestáns, zsidó, nem vallásos (38%)
Hivatalos nyelv	ukrán
Klíma	mérsékelt kontinentális
Államfő	Viktor Janukovics (2010. február 25.)
Miniszterelnök	Mikola Azarov (2010. március 11.)
Hivatalos pénznem (kód)	hrivnya (UAH)
Jelentősebb városok	Harkov, Dnyepetrovszk, Donyeck, Odessza, Lvov

2. Főbb gazdasági mutatók, a gazdaság szerkezete, főbb ágazatok

Ukrajna főbb gazdasági mutatói, 2007-09

		2007	2008	2009
GDP (folyó áron)	Mrd USD	141,2	180,4	117,2
GDP változás (reál)	%	7,6	2,1	-15,0
Egy főre jutó GDP folyó áron	USD/fő	3 050	3 890	2 542
Infláció (fogyasztói árindex)	%	16,6	22,3	12,3
Munkanélküliségi ráta	%	6,9	6,9	9,4
Költségvetés egyenlege	GDP %-a	-1,1	-1,5	-3,9
Államadósság (év végi)	GDP %-a	12,3	20,0	34,6
Folyó fizetési mérleg egyenlege	GDP %-a	3,7	7,0	1,5
Árfolyam (éves átlag)	100 USD/UAH	505,0	526,7	779,1

Forrás: Ukrán Nemzeti Bank, Ukrán Pénzügyminisztérium

Ukrajna 2009-ben nehéz és ellentmondásos gazdasági évet zárt: 15%-kal csökkent a GDP, a külső adósságállomány 104 Mrd USD-ra nőtt. Az első félévben folytatódott a gazdaság mélyrepülése, a növekedés első jelei csak az év második félévétől mutatkoztak meg. A válságkezelésre elsősorban külső finanszírozási forrásokat használtak, ami növelte az adósságállományt. Mindezek ellenére Ukrainát a tavalyi év folyamán nem fenyegette államcsőd. Az Ukrán Nemzeti Bank (UNB) 2009 végén 26,5 Mrd USD összegű devizatartalékkal rendelkezett, ami fedezetet nyújt az állam által garantált mintegy 25 Mrd USD összegű adósságra. Emellett a lakosság birtokában is mintegy 40 Mrd USD készpénz található.

Miután az ukrán hrvnyát 2008 utolsó harmadában mintegy 58%-kal leértékelték, annak hivatalos árfolyama 2009-ben mindössze 3,6%-kal gyengült (7,70 UAH/USD-ről 7,985-re), az éves átlagos árfolyam 7,791 UAH/USD volt.

Az infláció 2009-ben 12,3%-ra csökkent, ami alacsonyabb a 2008.-ban regisztrált 22,3%-hoz képest.

A 2009-es GDP megtermelésében az ipar 26,6%-kal, a mezőgazdaság 8,2%-kal, a kereskedelem 15,4%-kal, a közlekedés és hírközlés 12,9%-kal, az oktatás 6,1%-kal, az egészségügy 4,0%-kal, az építőipar 2,9%-kal részesedett, az egyéb szektorok részaránya 23,9% volt.

Az ipari termelés 2009-ben átlagosan 21,9%-kal esett vissza. A csökkenés az ipar valamennyi szektorát érintette: a kohászatban 26,6%, a vegyiparban 23,2%, a petrokémiai iparban 3,4%, a könnyűiparban 25,9%, az élelmiszeriparban 6,1%, a gépiparban pedig 45,1% mértékű visszaesést regisztráltak. Az építőiparban 48,2%-kal, az építőanyag-gyártásban 38,4%-kal esett vissza a termelés.

A mezőgazdaság 2009-ben is eredményes évet zárt, az előző évi kimagasló bázist sikerült megőrizni. Jónak számító, 46 millió tonnás gabonatermést takarítottak be, az állatállomány összességében nőtt. Az agrárszektor javuló versenyképessége mellett bővült a mezőgazdasági termékek exportja, és a hazai élelmiszeripar is relatíve kismértékben esett vissza.

A Szovjetunió összeomlása után bekövetkezett katasztrofális gazdasági visszaesés 1998-99-ben bekövetkezett mélypontját követően 2000-től figyelhető meg az ukrán gazdaság 2008-ig tartó fellendülése, ez alatt a GDP évi 7-8%-kal nőtt. Kezdetben a kohászat és vegyipar konjunktúrája jelentette a növekedés motorját, majd 2005-től a belső kereslet (hitel expanziótól is fűtött) ugrásszerű bővülése is hozzájárult ehhez.

2009-ben Ukrainát egyaránt sújtotta a pénzügyi válság, a hitelforrások beszűkülése, és a gazdaság meghatározó ágazatainak (kohászat, vegyipar, építőipar) recessziója. Mindehhez elhúzódó belpolitikai válság társult, a hatalmi ágak ellentétei gátolták a törvényhozás működését. A 2010-es elnökválasztásra tekintettel a politikai elit vonakodott megszorító intézkedések bevezetésétől, ezért komplex válságkezelő program nem született, a válság kezelését a kormány és a jegybank részéről hozott részintézkedések jelentették.

A Valutaalap még 2008 végén ítélte meg Ukrainának 11 Mrd SDR, megközelítőleg 17 Mrd USD értékű készletlenti hitelt, amiből eddig három részletben összesen mintegy 11 Mrd USD-t vettek igénybe, az UNB tartalékainak feltöltésére, a hrivnya árfolyamának fenntartására és költségvetési célokra.

Az IMF hitelhez kötött legfontosabb elvárásai a következők voltak: a költségvetés deficitjének csökkentése, a nyugdíjreform megkezdése, az UNB önállóságának biztosítása, a jövedéki adók emelése, a gázárak és a kommunális díjak piaci szintre való emelése, a NAK Naftogaz energetikai konszern pénzügyi helyzetének rendezése. Ezeket a népszerűtlen intézkedéseket 2009-ben kellett volna megkezdeni, amit választási okokból az ország vezetése nem vállalt fel.

A Kormány 2009 novemberében nyújtotta be a törvényhozásnak a 2010. évi költségvetés tervezetét, amelyet az év végéig nem sikerült elfogadni, így Ukrajna érvényes költségvetés nélkül vágott neki a 2010. évnek.

A Valutaalap végül 2009 novemberében - a hatalmi ágak közötti konszenzus teljes és a hitelhez kötött feltételek teljesítésének hiánya miatt – felfüggesztette a készletlenti hitelek folyósítását.

2010 Ukrainában a gazdasági stabilizáció és a válságból való lassú kilábalás éve lehet. Ennek kedvezhet, hogy az ország politikailag kiegyensúlyozottabb szakaszba ért. A februári ukrán elnökválasztást Viktor Janukovics (Régiók Pártja) nyerte meg, aki kiegyensúlyozott bel- és külpolitikát, realitásokon alapuló gazdaságpolitikát ígért. A külpolitikai súlypont elmozdulására utal, hogy az új államelnök első helyre az Oroszországgal megromlott kapcsolatok helyreállítását helyezte, de hitet tett az EU irányában folytatott pragmatikus politika folytatása és az USA-val fennálló kapcsolatok fenntartása mellett.

Az új miniszterelnök, Mikola Jánovics Azarov kormányának 2010-re szóló gazdasági programtervezetének középpontjában a makrogazdasági és szociális stabilitás biztosítása, az ipari teljesítmény növelése, az infrastruktúra fejlesztése, az innováció ösztönzése, az agrárszektor kiemelt támogatása, a bankszektor és a nemzeti valuta stabilizálása, a KKV szektor kedvezményeinek bővítése, a reálszféra hatékony hitelezése áll. Rövidtávú feladat a 2010 évi új költségvetés előterjesztése, az államháztartás rendbetétele, és az IMF-el való együttműködés felújítása.

3. Külkereskedelmi tendenciák, külkereskedelmi statisztika főbb partnerek, főbb termékek

Ukrajna külkereskedelmi forgalma, 2006-09

		2007	2008	2009
Áruforgalmi egyenleg	Mrd USD	-11,4	-18,6	-5,7
Export	Mrd USD	49,2	67,1	39,7
Import	Mrd USD	60,7	85,5	45,4
Szolgáltatások egyenlege	Mrd USD	4,1	5,0	4,4
Export	Mrd USD	9,1	11,7	9,5
Import	Mrd USD	5,0	6,6	5,2

Forrás: Ukrajna Statisztikai Hivatalának adatbázisa

Ukrajna külkereskedelmében a korábbi évek kedvezőtlen tendenciái (magas deficit, a behozatalban a fogyasztási cikkek túlsúlya) 2009-ben megfordultak, igaz az áruforgalom jelentős visszaesése árán.

Tavaly a külkereskedelmi áruforgalom 43%-kal csökkent és 85,1 Mrd USD-t tett ki. Az export 40,7%-os esés mellett 39,7 Mrd USD volt, ami az alapvető ukrán exportcikkek piacain tapasztalt recessziónak, a kohászati, vegyipari termékek áresésének és (főleg a FÁK országokba irányuló) gépipari kivitel csökkenésének tudható be.

Az import 46,9%-kal esett vissza és 45,4 Mrd USD-t tett ki, annak jelentős csökkenésében közrejátszott a hrvnya gyengülése, az energiahordozók (főleg a földgáz) importmennyiségének csökkenése, és a fogyasztási cikkek iránti kereslet mérséklődése (A márciusban bevezetett 13%-os vámpótlék következtében a személygépkocsi behozatal mintegy 80%-kal csökkent).

A negatív áruforgalmi egyenleg 2009-ben látványosan javult, a 2008 évi 18,5 Mrd USD-ről 5,7 Mrd USD-re mérséklődött a hiány.

Ukrajna legnagyobb kereskedelmi partnere 2009-ben is Oroszország volt: az export 21,4%-a, az importnak pedig 29,1%-a ide irányult, ill. onnan származott. A FÁK országok részesedése tavaly az ukrán exporton belül 33,9%-ra, illetve az importon belül 43,3%-ra emelkedett. Az EU részaránya az ukrán kivitelben 23,9%, a behozatalban 33,9%.

Az ukrán export legnagyobb felvevő országai: Oroszország, Törökország, Kína, Kazahsztán, Belorusszia, Németország, Olaszország, Lengyelország, India, Egyiptom, Irán, Szíria, Magyarország (13.).

Az ukrán import származási ország szerinti sorrendje: Oroszország, Németország, Kína, Lengyelország, Kazahsztán, Belorusszia, Üzbegisztán, USA, Olaszország, Franciaország, Törökország, Türkmenisztán, Magyarország (13.).

Az ukrán kivitel struktúrája – tükrözve a gazdaság szerkezetét – relatíve korszerűtlen, abban még mindig a viszonylag alacsony hozzáadott-értéket tartalmazó és a nagy energia ráfordítással előállított áruk dominálnak. A kohászati termékek részesedése 32,3%, a gépiparé viszont csak 16,6%. A vegyipari termékek kivitele tavaly a felére csökkent, részarányuk az exportban 9%-os. Az agrár- és

élelmiszeripari kivitel súlya 24%-ra nőtt (2008: 16%), ezen belül a gabonafélék és a napraforgómag exportja, a teljes agrárkivitel 12,7%-át teszi ki.

Az importban 32,2%-ot képviseltek az energiahordozók, 13,8%-ot a gépipari, 4,8%-ot (előző év: 14,1%) a járműipari, 11,7%-ot a vegyipari, 5,9%-ot a műanyag és gumiipari termékek, 10,9%-ot az agrár- és élelmiszeripari áruk.

4. Tőkeáramlás alakulása és a főbb partnerek

Ukrajna közvetlen tőkebefektetés importja és exportja, 2007-09

		2007	2008	2009
Külföldi közvetlen tőkebefektetés-import	M USD	n.a.	n.a.	n.a.
Külföldi közvetlen tőkebefektetések állománya	M USD	35 723	29 489	40 027
Tőkekifektetés más országba	M USD	n.a.	n.a.	n.a.
Tőkekifektetés állománya	M USD	6 196	6 199	6 220

Forrás: Ukrajna Statisztikai Hivatalának adatbázisa

A kumulált befektetések 71%-a az EU-ból származik, azok több mint egyötöde Ciprusról érkezett (8,6 Mrd USD). A további fontosabb befektető országok: Németország (6,6 Mrd USD), Hollandia (4 Mrd USD), Oroszország (2,7 Mrd USD) Ausztria (2,6 Mrd USD), Egyesült Királyság (2,4 Mrd USD), Franciaország (1,6 Mrd USD). USA (1,4 Mrd USD), Brit Virgin Szigetek (1,4 Mrd USD) Lengyelország (865 M USD) Magyarország (675 M USD).

Az Ukrajnában megvalósult külföldi befektetések ágazati megoszlása a következő: pénzügyi szféra 31%, ingatlanműveletek 20%, kereskedelem 7%, ipar 26%, építőipar 5%, egyéb 11%.

Ukrajna külföldön realizált befektetéseinek összértéke 2009 végén 6,22 Mrd USD volt, ezek 94%-át (5,83 Mrd USD-t) Cipruson vezetett számlákról fektették Ukrajnában.

II. MAGYARORSZÁG ÉS UKRAJNA BILATERÁLIS KAPCSOLATAI (KÜLKERESKEDELEM ÉS TŐKEÁRAMLÁS)

A magyar-ukrán külkereskedelem áruszerkezete (M USD)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Összesen	2 166,8	1255,4	1 562,1	698,1	604,8	557,3
Élelmiszer, ital, dohány	149,5	110,4	3,4	5,3	146,1	105,1
Nyersanyagok	11,1	8,5	147,3	65,7	-136,2	-57,2
Energiahordozók	68,4	6,1	440,2	110,9	-371,8	-104,8
Feldolgozott termékek	734,9	517,4	432,0	198,9	302,9	318,5
Gépek, gépi berendezések	1 203,0	613,1	539,2	317,3	663,8	295,8

Értékváltozás és a forgalom megoszlása 2009-ben (%)

	INDEX (2008=100)		MEGOSZLÁS	
	KIVITEL	BEHOZATAL	KIVITEL	BEHOZATAL
Összesen	58	45	100,0	100,0
Élelmiszer, ital, dohány	74	156	8,8	0,8
Nyersanyagok	77	45	0,7	9,4
Energiahordozók	9	25	0,5	15,9
Feldolgozott termékek	70	46	41,2	28,5
Gépek, gépi berendezések	51	59	48,8	45,4

Forrás: KSH

Magyarország Ukrajna fontos külgazdasági partnere. A kétoldalú áruforgalom korábbi években tapasztalt folyamatos és jelentős növekedése 2009-ben a romló pénzügyi-világgazdasági környezet és az ukrán belgazdasági folyamatok (nemzeti valuta drasztikus gyengülése, finanszírozási nehézségek, a vásárlóerő és hitelképesség csökkenése) hatására megtört. A kétoldalú áruforgalom éves szinten 48%-kal esett vissza és mintegy 2 Mrd USD-t tett ki. (2008-ban 3,7 Mrd USD volt), csökkenésének mértéke nagyjából megegyezik Ukrajna teljes külkereskedelmi áruforgalmának csökkenésével.

A kétoldalú áruforgalom volumenét tekintve, Ukrajna az ország-sorrendben 14. külgazdasági partnerünk, az EU-n kívüli körben pedig második legnagyobb európai partnerünk. Kivitelünk 42%-os csökkenés mellett 1 255 M USD-t ért el, behozatalunk 55%-kal esett vissza és 698 M USD-t tett ki. Az aktív magyar szaldó változatlanul jelentős: 557 M USD.

Kivitelünkben a gépek, berendezések és a feldolgozott termékek részaránya meghatározó, az áruskála mindkét árufőcsoporton belül rendkívül széles. Behozatalunk lényegesen kevesebb árucikket tartalmaz, mint kivitelünk, (tükrözve a nemzetgazdaságok lehetőségeit): a forgalom mindössze 33 áru esetében haladja meg az egymillió USD-t. Az importban a gépek és szállítóeszközök 45%, az energiahordozók 16%, a feldolgozott termékek 28,5%, a nyersanyagok 9,5% mértékben részesednek. 2009-ben az import visszaesés döntő hányada a gépek és berendezések, az energiahordozók (földgáz és villamos energia) és a kohászati termékek behozatalának jelentős csökkenéséből származik.

Kétoldalú közvetlen tőkebefektetések, 2006-08 (M EUR)

	2006	2007	2008
Ukrajna közvetlen tőkebefektetés-exportja Magyarországra	-3,6	0,5	24,1
Ukrajna közvetlen tőkebefektetés-állománya Magyarországon	12,6	5,9	4,4
Magyarország tőkebefektetése Ukrajnában	687,6	85,7	236,1
Magyarország tőkebefektetés-állománya Ukrajnában	213,0	272,1	338,5

Forrás: MNB

2009-ben a gazdasági együttműködés bővítése szempontjából fontos tőkekapcsolatok nem szűkültek.

Az Ukrán Statisztikai Hivatal adatai szerint a Magyarországról Ukrajnába érkezett közvetlen befektetések értéke 2009. január 1-én 596 M USD-t, 2010. január 1-jén 675 M USD-t (+79 M USD) tett ki. Így hazánk 1,7%-os részesedéssel a tizedik az EU-s befektetők sorában (A közép- és kelet-európai régió országaiból csak Lengyelország előzi meg hazánkat 865 M USD összegű FDI-jal) Kárpátalján a magyar befektetések összege 33,3 M USD (2009. október 1-jén), amivel hazánk 9,2%-os részesedéssel az ötödik legnagyobb befektető a megyében.

A magyar tőke kivételben újabban meghatározó súlyt képvisel az OTP Bank, valamint a hazai háttérű Wizz Air Ukraine légitársaság terjeszkedése. Korábbi fontosabb magyar befektetők: Richter Gedeon Zrt., Pannonplast Zrt., Dunapack Zrt., Szabolcs Gabona Zrt., Bábolna Zrt., Skala Energy Ltd.

A tényleges ukrán tulajdon Magyarországon a becslések szerint mintegy 1 Mrd USD-re tehető. Az ukrán tulajdonosi kör, a Donbassz Ipari Szövetség (ISZD), ami Cipruson vezetett számláiról hajtja végre tranzakcióit, 2008-ban több mint 40 milliárd forintot fordított az ISZD Dunaferriánál a hideghengermű felújítására. Ez a beruházás az ISZD eredetileg 550 M euróra tervezett fejlesztési csomagjának egy része.

Az Ukrajnában működő magyar-ukrán vegyesvállalatok száma 2010 elején 1 030 volt, jegyzett tőkéjük mintegy 3,8 Mrd HUF. Túlnyomó részük a szolgáltatásban, a feldolgozóiparban, az ingatlanfejlesztésben, és az agrárszektorban tevékenykedik. Ezek több mint fele (530 cég) Kárpátalján, negyedük Kijevben került bejegyzésre. Jelentős számban található még Dnyepropetrovszk, Lvov, Ivano-Frankovszk és Odessa megyékben.